

Коліса Я.Ю.

головний судовий експерт,

*Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Комп'ютерна програма незважаючи на свою молодість є складним і специфічним об'єктом права інтелектуальної власності.

1946 року був виданий патент творцям електронно-цифрового інтегратора ENIAC. Робота цього інтегратора полягала у виконанні певної послідовності команд. Такі команди називалися машинним кодом. Саме так початок відліку в розвитку сучасних комп'ютерних технологій був покладений. Але тоді, у зв'язку зі складністю розуміння машинного коду іншим програмістам складно було зрозуміти принцип його роботи. Тому питання плагіату не стояло [1, с. 13].

В листопаді 1961 року в перше комп'ютерна програма для електронно-обчислювальної машини була зареєстрована як об'єкт правової охорони.

В США був випущений циркуляр № 61, в якому були визначені умови реєстрації програм.

У 1964 році відповідно американське відомство почало приймати заявки на реєстрацію комп'ютерних програм.

В 1966 році спеціальна президентська комісія зробила висновок про не патентоспроможність комп'ютерних програм.

В 1967 році, враховуючи наявне підґрунтя, до Конгресу США був внесений законопроект, але лише в 1980 році була прийнята поправка закону про авторське право.

В 1971 році Консультативна група експертів Всесвітньої організації Інтелектуальної власності порушила питання про правову охорону комп'ютерних програм. Це питання порушувалося на рівні міжнародного права і напрацювання по цьому напрямку велися з 1974 по 1977 роки.

В цей ж час питання про правову охорону програм розглядали і на 29-тому конгресі Міжнародної асоціації промислової власності.

Тобто, в 60-х та 70-х роках минулого століття спеціалісти та юристи намагалися визначитися, якою саме правовою охороною потрібно наділити комп'ютерну програму. І саме в цьому виникла проблема. Були запропоновані декілька форм правової охорони: авторсько-правова, патентно-правова та форма, яка поєднує норми авторського і патентного права [1].

Але, як міста не будуються за декілька років, так і проблема правової охорони комп'ютерної програми не вирішувалася швидко.

Про те в 1975 році Конгрес Міжнародної асоціації охорони промислової власності прийняв рішення рекомендувати використовувати національне законодавство державам-учасницям, віддаючи при цьому перевагу охороні нормами авторського права.

В 1978 році Всесвітня організація інтелектуальної власності прийняла Типові положення по охороні програмного забезпечення.

В 1983 році Всесвітня організація інтелектуальної власності планувала підготувати попередній проект багатостороннього міжнародного договору, присвяченого охороні комп'ютерних програм. Але договір не був укладений адже багато промислово-розвинених держав адаптували своє законодавство для охорони комп'ютерних програм.

По прикладу США більшість індустріально розвинених держав заключили угоду про торгівельні аспекти права Інтелектуальної власності (угода ТРІПС, 1994 року) [3], а також Договору ВОІВ з авторського права (1996 рік) [4]. Обидва міжнародних договори передбачають обов'язки держав-учасниць: «охороняти комп'ютерні програми, представлені у вигляді вихідного або об'єктного коду, як літературних творів відповідно до положень Бернської конвенції; при цьому охорона повинна поширюватися на всі програми, незалежно від способів і форми їх вираження» [1, с. 19].

В СРСР обговорення правової охорони програм почалася в 1970-х.

У 1979 році було прийнято постанову Державного комітету з науки і техніки (ДКНТ) № 581 «Про підвищення ефективності функціонування і використання ГосФАП», згідно з яким створювалася єдина система Державного фонду алгоритмів і програм (ГосФАП) [7].

У лютому 1984 року було прийнято постанову ДКНТ № 41, яке розглядало програми для ЕОМ ще не в якості об'єктів авторського права, а в якості об'єктів нової техніки [7].

В Україні закон «Про авторське право і суміжні права» було прийнято Верховною Радою України в 1994 році.

Порядок реєстрації авторського права на твір був визначений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір».

В червні 2010 року Верховним Судом України прийнята постанова Пленуму № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав».

В жовтні 2012 року прийнята постанова Пленуму Вищого господарського суду «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності»

В результаті всіх змін правова охорона комп'ютерної програми була прирівняна до охорони літературних творів. Було визначено, що комп'ютерна програма, як об'єкт авторського права, повинна бути результатом творчої діяльності та виражена саме в об'єктивній формі. Тобто як і літературний твір. Відсутність цих ознак виключає можливість надання правової охорони такому твору (комп'ютерній програмі). Також комп'ютерна програма може бути складовою частиною винаходу (корисної моделі) та виконує певну функцію в межах технічного рішення, яке було винайдено.

Про те незважаючи на визначення форми правової охорони, не стихають обговорення можливості застосування норм патентного

права щодо зазначених в програмному забезпеченні рішень, відповідних загальному поняттю винаходу.

Таким чином до сих пір триває пошук більш ефективних правових можливостей охорони комп'ютерних програм.

Список використаних джерел:

1. Правовая охрана компьютерных программ и баз данных / [Боровская Е.А., Ермакович С.Л., Кудашов В.И., Лосев С.С., Успенский А.А.]; под ред. С.С. Лосев, А.А. Успенский. – Минск: СООО «ТОППРИНТ», 2009. – 244 с.

2. Бернска конвенція про охорону літературних і художніх творів [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051/print (дата звернення 12.09.2018) – Назва з екрана.

3. Угода про торговельні аспекти прав інт... | від 15.04.1994 (Сторінка 1 з 5) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 (дата звернення 13.09.2018) – Назва з екрана.

4. Угода про торговельні аспекти прав інт... | від 15.04.1994 (Сторінка 1 з 5) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770 (дата звернення 13.09.2018) – Назва з екрана.

5. Договір Всесвітньої організації інтеле... | від 20.12.1996 [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення 13.09.2018) – Назва з екрана.

6. Комп'ютерна програма як об'єкт інтелектуального права [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://aphd.ua/publication-167/> (дата звернення 13.09.2018) – Назва з екрана.

7. Історична довідка. Правова охорона програм для ЕОМ і баз даних [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ni.biz.ua/16-3/6914.html> (дата звернення 13.09.2018) – Назва з екрана.